

ชีวิต ชีตบ้าน คร่าวธรรมคำสอน คร่าวจ้อย คร่าวขอ ได้รับการบันทึกเป็นลาย
ลักษณ์อักษรไว้ในสมุดข่อยพับสาหรือปี่ปสา คนเฒ่าคนแก่ยังจดจำระเบียบและปฏิบัติสืบ
 ทอดต่อๆ กันมาโดยไม่จำเป็นต้องเปิดอ่านทบทวน

องค์ประกอบหลักสำคัญของบ้านและเรือน เช่น ป่อน้ำ และร่มลิน (รางน้ำระหว่าง
 หลังคาเรือนหลวงและเรือนน้อย) แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาคุณค่าของการประหยัด
 พลังงานมาช้านาน เข้าใจ **ใกล้ชิดกับธรรมชาติ** สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้โดยไม่ต้องเดินท่อน้ำ
 เข้าบ้าน **ทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับระบบการจัดหาให้สังคมโดยส่วนกลาง**

รูปแบบสังคม วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม สำเนียงภาษา ประเพณี พิธีกรรม และความ
 เชื้อ(ชาติ) ครั้งยังนับถือผีของคนเมืองมาจนถึงภายหลังรับเอาพุทธศาสนาเข้ามาในอาณาจักร
 ล้านนา นั้น ต่างได้รับอิทธิพลผลกระทบจากศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย
 ภายนอก **ทั้งจากการทำสงคราม การขยายดินแดน และการเข้ามาอย่างสันติวิธี**
 ผสมผสานกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ผสมกับการรับเอาความ
 เจริญก้าวหน้าทางการผลิตวัสดุในการก่อสร้าง ได้ทำให้คติ ระเบียบ วัฒนธรรมการอยู่อาศัย
 และเทคนิคภูมิปัญญาอันสลับซับซ้อน ลุ่มลึก มีลักษณะเฉพาะลงตัว ได้แปรเปลี่ยนเป็น
 ความเรียบง่ายไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ดั้งเดิม

ก่อนไม้เก่าเสื่อมสภาพหมดอายุการใช้งาน **มีราคาสูง และมีค่าใช้จ่ายในการ**
บำรุงรักษา เรือนไม้ดั้งเดิมจึงถูกเทขายและแปลงเป็นเรือนใหม่ขึ้นมาในรูปแบบชนบท
 นิยมครึ่งตึกครึ่งไม้ ซึ่งเหมาะกับวิถีชีวิตร่วมสมัยปัจจุบันและใช้งบประมาณก่อสร้างต่ำกว่า
 ราคาขาย เจ้าของเรือนมีเงินเหลือเก็บ ดังนั้นเรือนไม้ดั้งเดิมพะเยาจึงหลงเหลือให้เห็นน้อยลง
 ต่อไปอาจจะไม่พบเห็นเลยก็เป็นได้

Temple rules (*Keut Wat*), housing beliefs (*Keut Ban*), prosodies of Buddhist principles (*Kraao Dhamma*), folksongs (*Kraao Joi*), poetic literatures (*Kraao Saw*) of Lanna, are **written** in Thai long books made of wood pulp, called *Pup-sa*. Most elderly have remembered and continuously practiced on them without reviewing what has been written in the books.

Main components of Lanna houses, such as wells and *Rom-lin* (gutters linked between gables of the main house and the small one), represent the indigenous knowledge of realizing values in saving energy for a long time. This also includes ways of understanding and being close to the nature by storing water to be used without lining water plumbs into houses; thus, there is **no cost spent for supply systems to the society from the core centre**.

Since the time when northern people believed in spirits until adopted Buddhism into Lanna Kingdom, models of society, lifestyle, art and culture, language accent, tradition, ritual and belief, have absorbed influences and effects through arts and cultures of other ethnic groups outside the Kingdom. Furthermore, through **wars, land expansions and peaceful intrusions**, including incessant developments and rapid changes along with gaining passages in producing construction materials, these have created beliefs, orders, living cultures and folk wisdoms which are regarded complex, profound, idiosyncratic and transformed into simplicity without adhering to former rules.

Before getting deteriorated and rotten, old woods are **high-priced** and squandered in maintenance. Old-structure houses are therefore **oversold** and renovated into new wood-and-brick houses in the form of 'Ruralism', both appropriated to contemporary lifestyles and lower-budgeted in construction than sale price. Owners of new houses therefore have more saving money. According to this, the number of old-structure houses in Payao Province is lower to be seen and possible to be disappeared in the future.¹